

ביאורים

הפער בין העולם הזה, הגשמי, לבין העולם הרוחני גדול מאוד. אמנם הקב"ה מנהל מלמעלה את העולם, מחייה ומכוון אותו, אולם למי שמתבונן מבחוץ נדמה כאילו העולם הזה מתנהל מעצמו בלא השפעה מלמעלה.

רבי יוסף אלבו מסביר כאן כיצד לדעתו הברכות פועלות. אחרי שהוכיח את הבעייתיות שבהסברים השונים שנתנו הפרשנים לעניין הברכות, הוא פונה להסביר את שיטתו.

כדי להשפיע שפע מסוים על משהו, נצרכים שני חלקים: החלק הראשון הוא השפע כשלעצמו, והחלק השני הוא הכלי לקבלת השפע. לדוגמה, אדם המעוניין לשתות משקה כלשהו, אינו יכול להסתפק במציאתו של המשקה והגעתו אליו, אלא הוא חייב שיהיה לו כלי מתאים שבו יוכל לקבל את המשקה, אחרת הוא ינזול על האדמה ויבלע בה. כך בכל שפע שמושפע מהבורא על האדם. כדי שהשפע יוכל להגיע ולהשפיע, צריך ליצור כלי אצל האדם שיוכל לקבל אותו. הדבר נצרך במיוחד כאשר אנו עוסקים בשפע אלוהי שבא לתוך עולם גשמי. בין העולם הזה לעולם הרוחני קיים פער גדול, וממילא - כדי שהכלי שבעולם הזה יהיה מוכן לקבל את השפע, אנו חייבים לעמול כדי ליצור כלי מתאים.

אחד האמצעים ליצירת כלי כזה הוא הברכה. האדם המברך את רעהו, ובייחוד אם הוא אדם גדול ומרומם, מייצר אצלו כלי מתאים הראוי לקבלת השפע העליון ולהכלתו, ודרך זה יכולה הברכה לשרות עליו.

הרחבות

• ברכת נביא וברכת ה'

וְהִנְרָאָה לִי בְּזָה הוּא, שְׁעֲנִין הַבְּרָכוֹת אֵינוֹ הַגְּדֵת עֲתִידוֹת כָּלֵל. המברך אינו נביא החושף בפני האדם את עתידו, אלא הוא יוצר מציאות חדשה בברכתו. הברכה היא שפע חדש שלא היה מגיע אל המתברך לולא הברכה. המלבי"ם מבאר את ההבדל בין ברכה הניתנת על ידי אדם ובין ברכת ה': "ויש הבדל בין הברכה הנעשה על ידי נביא בכחו ובין הנעשה על ידי רצון ה' וגזרתו, כי הנביא אין בכחו רק להשפיע ברכה על מעט הנמצא שיתוסף". המלבי"ם מוכיח את הדברים מהמסופר בספר מלכים [ב, ד], על אישה שלא היה לה לפרוע את חובה ובה בעל החוב לקחת את בניה לעבדים. על מנת להושיעה, אלישע הנביא ציווה עליה לקחת את כליה ולשאל עוד כלים רבים. את מעט השמן שיש לה ציווה לשפוך לכלי, ונעשה נס שהשמן הספיק למלא את כל הכלים, וכך היה לאישה כסף לפרוע את החוב. אלישע לא יצר לאישה כסף יש מאין כדי שתפרע את החוב, אלא הרבה את השמן שכבר היה לה. "לא כן ברכת ה', תוכל לשרות גם על דבר ריקן" [מלכים א, יז].

• מהי ברכה

המושג ברכה, שהאדם מברך את חברו, בא ממושג חקלאי: בעבר כדי להרבות את הגפנים, היו לוקחים ענף מגפן אחת אותו היו נועצים בקרקע ולאחר שהיה הענף משריש, היו חותכים את החיבור של הענף עם הגפן הישנה, וכך היו נוצרות שתי גפנים נפרדות. בדומה לכך, גם ברכת האדם מרבה בו את התכונות והצדדים הטובים שכבר קיימים בתוכו.

למה לא התפלל יצחק גם על עשו

וַיֵּשׁ לְתַמָּה, אַחַר שֶׁהִתְפַּלֵּה מוֹעִילָה בַּבְּרָכוֹת לְמָה לֹא הִתְפַּלֵּל יִצְחָק עַל עֵשָׂו שֶׁיִּצְלִיחַ יוֹתֵר מֵיַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁיִּתְפַּלְלוּ הַצְּדִיקִים עַל הַמֵּתְבַרְרֵף עַל יָדָם, וְלָמָּה לֹא אָמַר לְעֵשָׂו שֶׁהַבְּרָכוֹת הֵיוּ הַגְּדֵת הָעֲתִידוֹת וְשֶׁלֹּא הִפְסִיד דָּבָר בַּבְּרָכוֹ אֶת יַעֲקֹב, וְזֶה הָיָה יוֹתֵר רָאוּי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁטֵם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה שֶׁבְּרָכוֹ אָבִיו.

המקבילים צריכים להיות מוכנים לקבל השפע

וְהִנְרָאָה לִי בְּזָה הוּא, שְׁעֲנִין הַבְּרָכוֹת אֵינוֹ הַגְּדֵת עֲתִידוֹת כָּלֵל*, אֲבָל הוּא תְּפִלָּה עִם נְתִינֵת הַכֶּנֶה אֶל הַמְּקַבֵּל שֶׁיַּחֲוֵל הַשֶּׁפַע הָאֱלֹהִי עָלָיו, וְזֶה שֶׁהַשֶּׁפַעִים הָעֲלִיּוֹנִים יִשְׁתַּלְּשְׁלוּ וְיִשְׁפְּעוּ עַל הַמְּקַבְּלִים בְּהַדְרָגוֹת וְאֲמִצְעִיּים, וּבִתְנָאִים שֶׁיְהִי הַמְּקַבְּלִים רְאוּיִים וְעַל יַחַס וְסִדָּר שְׂמוּרִי, וְשֶׁיְהִי עִם זֶה מוֹכְנִים לְקַבּוֹל הַשֶּׁפַע הַהוּא, וְאִם יִפְסַק הַהִשְׁתַּלְּשְׁלוֹת מֵאִיזָה מְהֻאֲמָצְעִיּים וְלֹא יְהִי הַיַּחַס שְׂמוּר אוֹ הַסִּדָּר אוֹ יְהִי הַמְּקַבֵּל בְּלִתי מוֹכֵן, יִתְבַּלְבֵּל הַשֶּׁפַע אוֹ הַיַּחַס וְלֹא יַחֲוֵל הַשֶּׁפַע הָאֱלֹהִי בְּהִשְׁתַּנּוּת הַסִּדָּר, וְלָזֶה צְרִיךְ שֶׁיְהִי בְּמְקַבֵּל הַכֶּנֶה כְּדֵי שֶׁיַּחֲוֵל בּוֹ הַשֶּׁפַע הַהוּא.

המברך מכין את המתברך לקבלת השפע

וְכִשְׁלֹא יְהִי הַמְּקַבֵּל מוֹכֵן לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע הָאֱלֹהִי, יוֹכֵן עַל יָדֵי הַנְּבִיא אוֹ עַל יָדֵי הַצְּדִיק אוֹ הַחֹסֵד וְיְהִי הַמְּבַרֵךְ אֲמִצְעִי בְּהוֹדֵת הַשֶּׁפַע הַהוּא, וְזֶהוּ עוֹנֵן כְּמִיכַת הִיד שֶׁהִיוֹ סוֹמְכִין יְדֵיהֶם הַמְּבַרְכִים עַל הַמֵּתְבַרְכִין לְתַת הַכֶּנֶה אֶל הַמֵּתְבַרְרֵף שֶׁיִּקְבֵּל הַשֶּׁפַע אוֹ הַטוֹב הַהוּא, וְכֵאלוֹ הַחֹסֵד אוֹ הַצְּדִיק הַמְּבַרֵךְ הוּא צְנוּר לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע הָאֱלֹהִי עַל יָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ בְּעֲנִין הַנְּבוּאָה שֶׁהִיָּתָה שׁוֹרָה עַל יָדֵי הַנְּבִיא עַל הַבְּלִתי רְאוּיִים אֲלֵיהָ, וּבִלְבַד שֶׁיְהִי בָהֶם קִצְתַּת הַכֶּנֶה, אָמַר הַשֵּׁם יִתְבַרַךְ לְמֹשֶׁה: "קַח לָךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסִמְכָתָ אֶת יָדָךְ עָלָיו" [במדבר כז, יח], וְכִפִּי מַעֲלַת הַסּוֹמֵךְ אוֹ הַמְּבַרֵךְ תְּהִיָּה מְדַרְגַת הַשֶּׁפַע הַמְּקַבֵּל, וְלָזֶה תִּמְצָא שֶׁאֲמַר אֲלֵיהוֹ לְאֵלִישַׁע כְּשֶׁאָמַר לוֹ "שְׂאֵל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטָרִם אֶלְקַח מֵעַמְּךָ", וְהַשִּׁיב אֲלִישַׁע: "וְיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחָךְ אֵלַי" [מלכים ב, ב, ט], וְאָמַר לוֹ אֲלֵיהוֹ: "הַקְּשִׁית לְשִׂאוֹל" [שם, י] שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאֶדֶם לְתַת הַכֶּנֶה אֶל הַמְּקַבֵּל יוֹתֵר מֵהַנְּמַצָּא אֲצִלוֹ, וְלָזֶה אָמַר לוֹ שְׂאֵם יְרָאָה אוֹתוֹ אַחַר שֶׁיְהִי לָקַח מִמֶּנּוּ יְהִי לוֹ כּוֹן, שֶׁבְּלִי סִפֵּק יְהִי אֲלֵיהוֹ אַחַר הַלְּקִיחָהּ בְּמַדְרָגָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִמָּה שֶׁהִיָּה קִדָּם לָכֵן, וְיְהִי אֲזַ אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו פִּי שְׁנַיִם מִמָּה שֶׁהִיָּה בְּאֵלֵיהוֹ טָרִם הַלְּקִיחָהּ, מָה שֶׁלֹּא הִיָּה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשְׁפִּיעַ קִדָּם שֶׁיִּלְקַח.

וְסִדָּר שְׂמוּר - סדר מכוון ומוגדר מראש וְלָזֶה - ולכן. שְׂאֵם יְרָאָה אוֹתוֹ - אלישע יראה את אליהו לאחר הסתלקותו בסערה השמימה. הַלְּקִיחָהּ - עלייתו השמימה.

